

Meer verdienen

Een hoge melkproductie per koe geeft binnen het fosfaatrechtenstelsel niet altijd het hoogste rendement. Dat geldt in het bijzonder voor bedrijven met een overschot aan ruwvoer. Melkveehouder Henk Schoonvelde besluit zijn productie bewust te verlagen van 11.000 kilo melk per koe naar 8000 kilo. Hij weet zeker dat er onder aan de streep meer euro's overblijven. Wat zeggen de kenners?

TEKST TIJMEN VAN ZESSEN

Melkveehouders kunnen veel geld verdienen door tijdig na te denken over hoe ze hun fosfaatrechten optimaal benutten. Het reduceren van jongvee is een bekende maatregel die ruimte schept voor extra melk-koeien. Maar de melkproductie per koe is ook een knop waaraan veehouders kunnen draaien. In 2015 was het fosfaatrechtenstelsel nog maar nauwelijks bekend of er was al een kengetal dat hierop inspeelde: kilogram melk per kilogram fosfaat. Wie zijn fosforbenutting in het rantsoen naar een hoger plan wilde tillen, was beter af bij een zo hoog mogelijke melkproductie per koe.

Hard melken loont niet altijd

De goedbedoelde adviezen lieten in het midden of er van die extra liters melk onder aan de streep nog wat overbleef. Melkveehouder Henk Schoonvelde uit Koekange kwam erachter dat een hoge productie op zijn bedrijf geen geld oplevert maar geld kost. De LTO-bestuurder trok tijdens een bijeenkomst van zijn studiegroep European Dairy Farmers (EDF) de conclusie dat hard melken in het fosfaatrechtentijdperk niet altijd loont. 'Hard melken is een hardnekkige verslaving. Maar ik houd enorm veel ruwvoer over en moet een groot aantal fosfaatrechten bijkopen, omdat de koeien meer melk produceren dan in het jaar van de referentie.' Door meer ruwvoer te voeren en fors minder krachtvoer daalt de productie per koe en daarmee de excretie van fosfaat (tabel 1). Schoonvelde kan 55 koeien extra melken binnen zijn fosfaatruimte van 12.000 kilo zonder te investeren

met een lagere productie

in fosfaatrechten. Hij gaat er financieel flink op vooruit. Het saldo per koe is weliswaar lager, maar op bedrijfsniveau houdt hij 50.000 euro extra over (tabel 3, pagina 8). Schoonvelde molk vorig jaar zo'n 3 miljoen kilo melk bij een gemiddelde productie van 11.000 kilo melk per koe, en een krachtvoerconsumptie van 3700 kilo. Hij verandert zijn strategie rigoureus en wil terug naar 8000 kilo melk per koe. De krachtvoerkosten moeten omlaag van 11 cent per kilo melk naar een niveau van 7 cent.

Breder kijken dan het gebaande pad

Natuurlijk is de situatie van Schoonvelde niet voor ieder bedrijf van toepassing. Belangrijke randvoorwaarden zijn de aanwezigheid van arbeid en ruimte in de stal. Bovendien moet er sprake zijn van een overschot aan ruwvoer. Maar daarin is het bedrijf van Schoonvelde niet uniek. Aan ruwvoer is op steeds meer bedrijven geen gebrek. 'Kijk maar om je heen', zegt Rick Hoksbergen veelzeggend. De relatiemanager van Alfa Accountants geeft toe dat de situatie bij Schoonvelde erg extreem is. 'Die daling van 4 cent krachtvoerkosten is een fors gat. Maar dit bedrijf zou al quitte spelen bij een daling van 1,5 cent per kilo melk en dat is met een productiedaling van 3000 kilo melk per koe zeker haalbaar', stelt Hoksbergen. Hij meent dat het principe dat Schoonvelde hanteert, opgaat voor ieder bedrijf met een overschot aan ruwvoer. Ook bij een klein ruwvoeroverschot is het de overweging waard om bijvoorbeeld geen 9500 kilo melk per koe te produceren, maar 8500. Hoksbergen:

melkproductie (in kg melk per koe per jaar)	fosfaat- excretie (kg)	melkproductie (in kg melk per koe per jaar)	fosfaat- excretie (kg)
< 5.624	32,4	8.125-8.374	41,3
5.625-5.874	34,0	8.375-8.624	42,0
5.875-6.124	34,8	8.625-8.874	42,7
6.125-6.374	35,5	8.875-9.124	43,5
6.375-6.624	36,2	9.125-9.374	44,2
6.625-6.874	36,9	9.375-9.624	44,9
6.875-7.124	37,7	9.625-9.874	45,6
7.125-7.374	38,4	9.875-10.124	46,4
7.375-7.624	39,1	10.125-10.374	47,1
7.625-7.874	39,8	10.375-10.624	47,8
7.875-8.124	40,6	> 10.624	49,3

Tabel 1 – Fosfaatexcretie per koe in relatie tot de melkproductie

gen: 'Als je de lat minder hoog legt, gaat het technisch wat makkelijker en melk je die extra koeien er vlotjes bij.' Hoksbergen komt de ruwvoerdiscussie heel veel tegen. Boeren moeten zich volgens hem niet blindstaren op het kengetal kilogram melk per kilo fosfaat. Schoonvelde produceert met zijn hoge productie ruim 190 kilogram melk per kilo fosfaat, met de lagere productie zakt dat naar 163 kilogram melk per kilo fosfaat. 'Heel veel adviseurs doen net alsof die laatste 30 kilo melk niets kost. Het draait om het uiteindelijke resultaat op bedrijfsniveau en dat betekent dat je het ruwvoer moet benutten. Ook als dat ten koste gaat van de hoeveelheid melk per koe.' Wat Schoonvelde doet, is het afstemmen van zijn melkpro-

ductie op de productiemiddelen grond (ruwvoer), arbeid en kapitaal (huisvesting). Hij brengt zijn bedrijf in balans. 'Dit is breder kijken dan het gebaande pad', zegt Marijn Dekkers, sectormanager melkveehouderij bij Rabobank. Hij waarschuwt er wel voor om de strategie van Schoonvelde niet tot in het extreme door te voeren. 'Je kunt ook helemaal geen brok voeren en 4000 liter per koe melken. Maar op enig moment is dat niet meer efficiënt. Dan zakt de omzet per koe te ver terug en groeit het aandeel onderhoudsvoer te sterk. Door hoge vaste lasten in de Nederlandse melkveehouderij kan een beetje krachtvoer vrij snel uit.' De krachtvoerkraan kan volgens Dekkers verder dicht naar mate het ruwvoer van een hogere kwaliteit is. 'Met een hoog aandeel eigen ruwvoer ben je wel kwetsbaarder voor wisselingen in de kwaliteit van het ruwvoer. Dat is het nadeel van een extensief bedrijf, maar het voordeel van onafhankelijkheid vind ik groter. Intensieve bedrijven kunnen het rantsoen perfect optimaliseren naar de behoefte van de

koe. Daar is een hogere productie per koe meer vanzelfsprekend. Beide systemen kunnen goed draaien, zolang het bedrijf de productiefactoren maar op elkaar afstemt.'

Ruwvoer is ook niet gratis

Een hoge productie per koe moet geen doel op zich zijn. Dat besef zit bij een groot aantal boeren nog onvoldoende tussen de oren, vindt ook Robert Meijer, marketingmanager melkvee bij ForFarmers. Maar hij vindt ook dat een hoge ruwvoerbenutting niet één op één een lagere melkproductie hoeft te betekenen. 'Bij een goede genetische aanleg voor melkproductie is veel melk uit ruwvoer prima mogelijk. Goed en smakelijk ruwvoer is de basis, de krachtvoergift moet een resultante zijn van wat die koe aan ruwvoer krijgt aangeboden.' Meijer vindt dat voor een juiste vergelijking in de berekening in tabel 3 de kosten van het ruwvoer niet mogen ontbreken. 'Bij een productie van 8000 liter per koe vreten ze veel meer ruwvoer. Dat moet je ook op waarde

Tabel 2 – Verandering van strategie bij Henk Schoonvelde (bron: trippel aaa)

	oude situatie	nieuwe situatie
fosfaat voor melkvee (kg P)	12.000	12.000
fosfaat voor jongvee (kg P)	2.000	2.000
melkproductie per koe (kg melk)	11.000	8.000
fosfaatproductie per koe (kg P)	49,3	40,6
krachtvoerkosten/kg melk (eurocent)	11	7
melkprijs/kg melk (eurocent)	34	35
aantal koeien	240	295
melkproductie totaal (kg melk)	2.640.000	2.360.000
intensiteit (kg melk/ha)	18.857	16.857

NB: rekensom geldig bij: ruwvoeroverschot, ruimte in gebouwen, arbeid beschikbaar
– geen extra fosfaat nodig voor jongvee door lagere uitval bij lagere productie per koe
– 1 eurocent hogere melkprijs door 0,4 procent hoger vetgehalte

Tabel 3 – Verandering van strategie bij Henk Schoonvelde in bedragen in euro's (bron: trippel aaa)

	oude situatie hoge productie			nieuwe situatie lagere productie			verschil (€)
	per koe	totaal	per kg melk	per koe	totaal	per kg melk	
melk	3.740	897.600	34,00	2.800	826.000	35,00	-71.600
omzet en aanwas	206	49.554	1,88	206	60.911	2,58	11.356
totaal opbrengsten	3.946	947.154	35,88	3.006	886.911	37,58	-60.244
krachtvoer	1.210	290.400	11,00	560	165.200	7,00	-125.200
bijproducten	66	15.840	0,60	66	19.470	0,83	3.630
melkproducten	33	7.920	0,30	33	9.735	0,41	1.815
totaal voer	1.309	314.160	11,90	659	194.405	8,24	-119.755
meststoffen	82	19.680	0,75	67	19.680	0,83	—
zaai-, plant- en pootgoed	20	4.800	0,18	16	4.800	0,20	—
gewasbeschermingsmidd.	15	3.600	0,14	12	3.600	0,15	—
gewas	117	28.080	1,06	95	28.080	1,19	—
mestafzet	58	13.920	0,53	47	13.920	0,59	—
gezondheidszorg	62	14.840	0,56	50	14.840	0,63	—
fokkerij en melkcontrole	23	5.520	0,21	23	6.785	0,29	1.265
strooisel	74	17.760	0,67	74	21.830	0,93	4.070
overige	41	9.862	0,37	41	12.095	0,51	2.233
totaal veeverzorging	258	61.902	2,34	235	69.470	2,94	7.568
saldo (€)	2.263	543.013	20,57	2.017	594.956	25,21	51.943

Eerst het eigen ruwvoer benutten, dan pas krachtvoer kopen

Drie adviseurs, drie visies op het plan van Schoonvelde om eigen ruwvoer te benutten en minder krachtvoer te kopen

 Gerben Reuvekamp, accountant bij trippel aaa

‘Een ruwvoervoorraad van twee jaar is pure kapitaalvernietiging. Er zijn meer boeren die geld laten liggen omdat ze hun eigen ruwvoer niet benutten, ook intensieve veehouders. Een betere benutting van het eigen voer is de basis. Iedereen wil wel een productie van 35 liter melk per koe per dag, maar soms levert iets minder melk meer op. Rationeel denken, daar gaat het om.’

Advies aan Schoonvelde:

‘Henk Schoonvelde is een klant van mij. Samen hebben we hieraan gerekend. We moeten natuurlijk nog zien of het plan in de praktijk ook uitpakt zoals wij op papier berekenen. Let wel, gebouwen en arbeid zijn op dit bedrijf aanwezig. Door meer koeien te melken met hogere gehalten speelt hij al bijna quitte met het melkgeld. Hij gaat flink snijden in de aankoop van krachtvoer en komt daardoor per saldo beter uit.’

‘Deze veehouder is intensief en haalt erg veel voer van zijn grond. Dat kost geld. De crux is om dat voer eerst te benutten.’

 Hans Dirksen, adviseur bij Dirksen Management Support

‘Een lagere productie afdwingen door minder krachtvoer te geven kan alleen als het ruwvoer goed is. En met goed bedoel ik goed verteerbaar, het liefst een vcos van 78 of hoger. Op een extensief bedrijf, met minder dan 15.000 kilo melk per hectare, waar het ruwvoer volledig bestaat uit gras, is 10.000 liter melk per koe niet realistisch. Zo’n boer moet af van het bsk-syndroom.’

Advies aan Schoonvelde:

‘Deze veehouder krijgt in ieder geval meer werk. Of hij meer gaat verdienen, is de vraag. Het pleit in zijn voordeel dat hij arbeid en ruimte in zijn gebouwen beschikbaar heeft. Zijn veestapel bestaat uit kruislingen, dan is het terugbrengen van de krachtvoergift minder riskant dan bij een op melk gefokte veestapel holsteins. Er zitten dus veel mitsen en maren aan dit plan, maar deze veehouder heeft in elk geval nagedacht over zijn koers. Hij brengt zijn bedrijf in balans. De melkproductie per koe moet geen doel op zich zijn.’

 Herbert Boer, adviseur bij WEA Accountants en Adviseurs

‘Volgens mij doe je jezelf tekort als je niet minstens 9000 liter melk uit een koe haalt. Als die liters er maar komen, kan hard voeren al snel uit. Je verdunt de voerkosten namelijk over extra liters melk. De crux is wel: hoe efficiënt kun je melk maken van je eigen ruwvoer? Want met slecht ruwvoer kun je krachtvoer voeren wat je wil, maar er komt geen melk van.’

Advies aan Schoonvelde:

‘Stel dat hij zijn plan doorzet en het krachtvoerverbruik daalt 25 procent, van 33 naar 25 kilo krachtvoer per 100 kilo melk. Het voer is 20 procent goedkoper, 20 in plaats van 25 euro per 100 kilo. Dan dalen de krachtvoerkosten met 480 euro per koe. Het melkgeld per koe daalt bij een 3000 kilo lagere melkproductie meer dan dubbel zo hard. Bovendien heeft zijn eigen ruwvoer ook een prijs. Ik geloof niet dat deze veehouder bij een besparing van 4 cent krachtvoerkosten nog die 8000 liter melk per koe zal halen.’

zetten. Het gaat immers om de totale voerkosten. Het alternatief is dat je grond verhuurt of mais verkoopt.’

Het was ForFarmers die in 2015 het kengetal kilogram melk per kilogram fosfaat introduceerde. Inmiddels heeft de voerfirma het kengetal verbreed tot de voerwinst per kilogram fosfaat. Meijer wijst erop dat vooral de hoeveelheid vet en eiwit dan maatgevend is. Bij het streven naar een hoge productie per koe is het volgens hem belangrijk om de gehalten er wel bij te houden. Hogere gehalten bij een gegeven fosfaatklasse (tabel 1) zijn lucratief; er is geen extra fosfaatrijimte voor nodig. Meijer adviseert veehouders te streven naar zo veel mogelijk kilogrammen vet en eiwit uit ruwvoer. De krachtvoergift is vooral afhankelijk van intensiteit, ruwvoerkwaliteit en de genetische aanleg van de veestapel. Het productieniveau van de koeien is hiervan een afgeleide.

Collega-voerfirma Agrifirm hamert ook op het belang van een hoge ruwvoerkwaliteit. Ondernemerscoach Roelof Jacobi bij Agrifirm is wel realistisch over een hoge melkproductie met een hoger aandeel eigen ruwvoer. Hij ziet hier met name voor extensieve bedrijven een behoorlijke uitdaging. Zeker in veenweidegebieden zonder mais en met volledige weidegang. ‘Natuurlijk ben je spekkoper als je meer ruwvoer kwijt kunt in de koe en tegelijkertijd de melkproductie ziet stijgen. Maar dat is niet voor iedereen haalbaar.’ Jacobi ziet voor bedrijven met een ruwvoeroverschot ook andere mogelijkheden dan het verlagen van de melkproductie. Hij denkt aan het verhuren van grond of de teelt van

eigen krachtvoer. ‘Ik vraag me namelijk af wat het met je koeien doet als je ze laat zakken van 11.000 naar 8000 kilo melk. Als koeien meer melk willen geven dan waar ze voer voor krijgen, dan zullen ze enorm verschromelen.’

Kwestie van discipline

Henk Schoonvelde is zelf de laatste die zal beweren dat productie een doel op zich is. Een lage productie door slecht management is volgens hem het slechtst van alles, daarover is geen discussie. ‘Ik doe ook mijn best voor een goede kuil, maar het gras liever jong dan doorgesloten. Als je het bedrijf op orde hebt, kun je heel goedkoop een productie van 8000 liter per koe draaien. In 2009 lukte dat ook, dat jaar gedwongen door de lage melkprijs. Ik molk met een brok van 20 cent per kilo en voerde niet meer dan 20 kilo krachtvoer per 100 kilo melk. Het is een kwestie van discipline, gewoon gras erin en je niet laten verleiden om meer brok te voeren als de bsk onder de 40 zakt.’

Schoonvelde stoort zich aan voerfabrikanten die de indruk wekken van ‘the sky is the limit’. Als boeren echt gaan rekenen en zich richten op het saldo van het bedrijf, dan kunnen ze veel geld verdienen. Schoonvelde geeft het hen graag mee: ‘Kijk naar je eigen situatie. Ik heb stalruimte voor meer koeien, maar je kunt dit principe ook toepassen in een volle stal en fosfaatrechten verkopen. Op mijn bedrijf gaat het om een halve ton meer winst. Een ander moet er een jaar hard voor werken en veel boeren laten het zo liggen.’